

PROTOCOL OMGAAN MET OPVALLEND GEDRAG

KINDERDAGVERBLIJF
de Vlinderboom

Kinderdagverblijf De Vlinderboom

Jupiterweg 26-28
3893 GD Zeewolde
036 303 18 02

Inhoudsopgave

1. Wat is opvallend gedrag?.....	3
2. Welke stappen kunnen doorlopen worden bij opvallend gedrag?	3
2.1 Signalen in kaart brengen.....	3
2.2 Signalen bespreken met collega's en de leidinggevende.....	4
2.3. Het inzetten van een observatie	4
2.4 Gesprek met ouders	5
2.5 Begrijpen van het gedrag.....	6
2.6 Plan van aanpak formuleren	6
2.7 Uitvoeren van de vastgestelde vervolgstappen	7
3. Informatieverstrekking aan derden	7
Bijlage 1: Observatielijst	8
Bijlage 2: KIND-IN observatie KDV	10
Bijlage 3: Afsprakenformulier plan van aanpak.....	11
Bijlage 4: Formulier informatieverstrekking	12

1. Wat is opvallend gedrag?

Bepaalde overmatige gedragsuitingen zoals driftbuiten, agressie en angst komen bij sommige kinderen vaker voor dan bij anderen. Dit gedrag kan ontstaan doordat kinderen niet weten hoe zij hun behoeften op een rustige manier onder woorden kunnen brengen. Achter het opvallende gedrag van een kind schuilt namelijk altijd een on vervulde menselijke behoeften, zoals bijvoorbeeld de behoefte aan veiligheid, structuur, erkenning of liefde. Voornamelijk de jongere kinderen beschikken nog niet voldoende over de benodigde sociale vaardigheden om deze wens verbaal kenbaar te maken. Als een kind hierin onvoldoende begeleiding ontvangt, kan het leggen van contact met leeftijdsgenootjes en volwassenen verstoord raken. Bij Kinderdagverblijf de Vlinderboom vinden wij het belangrijk om de pedagogische professionals handvatten aan te reiken om met dit opvallende gedrag om te gaan. Ieder kind verdient het namelijk om begrepen, gehoord en geliefd te worden. Het protocol 'omgaan met opvallend gedrag' is dan ook opgesteld om sturing te geven aan dit proces.

2. Welke stappen kunnen doorlopen worden bij opvallend gedrag?

Ieder kind is uniek en heeft dan ook een andere aanpak en begeleiding nodig. Ondanks de individuele verschillen kunnen er wel bepaalde stappen doorlopen worden als er sprake is van opvallend gedrag. Deze stappen worden hieronder toegelicht.

2.1 Signalen in kaart brengen

Om als pedagogisch professional passende begeleiding te kunnen bieden bij opvallend gedrag van een kind, is het belangrijk om in eerste instantie te weten wat hiervan mogelijke signalen kunnen zijn. Hieronder staan een aantal voorbeelden van opvallend gedrag weergegeven:

Voorbeelden van opvallend gedrag:

- Een stil teruggetrokken kind, dat nauwelijks opvalt in de groep en moeilijk contact maakt met andere kinderen en/of de pedagogisch professional.
- Een kind dat de pedagogische professionals, zichzelf en/ of andere kinderen verwond, door bijvoorbeeld te bijten, te slaan of te knijpen.
- Een kind dat meer uitdaging en prikkels nodig heeft of niet zo goed met een te veel aan uitdaging en/of prikkels om kan gaan.
- Een kind met spraak- en/of taalmoeilijkheden
- Een kind met opvallende gedragsuitingen zoals angst, depressie, jaloezie of agressie.
- Een kind met een motorische achterstand
- Een kind dat extreme voedselweigering laat zien, of juist erg gefocust is op voeding (snel en overmatig eten).
- Een kind dat nerveuze tics laat zien.

Als je je als pedagogisch professional zorgen maakt over bepaald gedrag, doordat de emotionele en/of de fysieke veiligheid van zowel het desbetreffende kind als de andere kinderen op de groep verstoord wordt, is het belangrijk om in te grijpen. Om kinderen de juiste begeleiding hierin te bieden is het noodzakelijk om de signalen van het opvallende gedrag in kaart te brengen. Ga hierbij het volgende na:

- Wat voor gedrag vertoont het kind?
- Op welke momenten vindt dit gedrag plaats?
- Zijn er incidenten voorgevallen met het kind in zijn of haar omgeving (school/opvang/thuis)?
- Wat zou de mogelijke oorzaak zijn van het gedrag?

* Belangrijk bij deze stap is dat je het opvallende gedrag in een vroegtijdig stadium al rapporteert. Dit kan voor het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang in het ouderportaal bij de interne meldingen. Ook kan er voor de kinderen van het kinderdagverblijf aantekeningen gemaakt worden in het KINDINN-systeem. Dit is noodzakelijk om een compleet dossier op te bouwen van het kind. Hier kan in de toekomst op worden teruggevalen. Let hierbij wel op dat je géén vermoedelijke diagnoses, interpretaties en meningen in de rapportages zet. Bij de Vlinderboom zijn wij géén artsen en hebben daarom ook geen bevoegdheid om hierover te oordelen.

2.2 Signalen bespreken met collega's en de leidinggevende

Als er sprake is van opvallend gedrag bij een kind, is het belangrijk om niet te lang met zorgen rond te blijven lopen. De inbreng en de adviezen van andere pedagogische professionals is van essentieel belang bij het doorlopen van het proces. Met name bij signalen die mogelijk kunnen wijzen op kindermishandeling, is het helpend om de kennis en adviezen van collega's mee te kunnen nemen. Bespreek daarom de signalen van het opvallende gedrag altijd met collega's en de leidinggevende. Mogelijk beschikken zij over belangrijke (nieuwe) informatie, of hebben zij eerder al contact gehad met de ouder(s) van het kind. Ga bij het bespreken van de signalen volgende na:

- Herkennen andere pedagogische professionals deze signalen?
- Wat is het perspectief van collega's en de leidinggevende op het gedrag?
- Overweeg samen: Is er een simpele oplossing aanwezig? Zo nee, ga door naar de vervolgstappen hieronder.

2.3. Het inzetten van een observatie

Zijn de pedagogische professionals en de leidinggevende erover uit dat zij dezelfde opvoedingsvragen delen over het desbetreffende kind, dan dient er een observatie ingezet te worden. Hiervoor kan de observatielijst in de bijlage gebruikt worden. Bij het invullen van observaties zijn onderstaande punten van belang:

- Omschrijf het gedrag van het kind zo duidelijk mogelijk. Wat zie je? Wat merk je op aan zijn of haar lichaamshouding? Wat zegt het kind?
- Wees objectief. Dit betekent dat je eigen interpretaties en meningen niet gebruikt worden in de observatie. Onderstaande tabel geeft het verschil van een objectieve observatie en een subjectieve observatie weer. Kijk hier goed naar.
- Beschrijf wat er in de omgeving gebeurt en wat er voorafging aan het gedrag.
- Benoem géén namen van andere kinderen in de observatie.
- Beschrijf hoe er op het gedrag van het kind wordt gereageerd door andere kinderen en/of de pedagogische professionals.

Subjectieve observatie (gebaseerd op interpretaties)	Objectieve observatie (gebaseerd op feitelijke informatie)
<i>'Bas is geïrriteerd en bonkt boos en verdrietig met zijn vuist op tafel'.</i>	<i>'Bas zijn mondhoeken staan omlaag en hij maakt een zuchtend geluid. Met zijn ene hand ondersteund hij zijn hoofd en hij bonkt tegelijkertijd met zijn andere hand op de tafel'.</i>
<i>'Bas heeft geen zin om buiten te spelen en weigert daarom boos de groepsruimte te verlaten'.</i>	<i>'De pedagogisch professional kondigt aan dat de groep over 10 minuten buiten gaat spelen. Zodra alle kinderen de groepsruimte verlaten, blijft Bas met zijn handen voor zijn gezicht zitten aan tafel. Bas reageert niet op de aanwijzingen en de vragen van de pedagogisch professional'.</i>
<i>'Bas lijkt boos te zijn door de aanwijzingen van de pedagogisch professional. Hij weet niet goed wat hij met deze boosheid moet doen en duwt daardoor een ander kind. Dit lijkt hem niks te doen, want hij loopt daarna gauw weg'.</i>	<i>'Na de aanwijzingen van de pedagogisch professional staat Bas op en loopt hij met gebalde vuisten richting de kapstok. Er staat een ander kindje voor zijn jas. Bas duwt het kind opzij, waardoor het kind op de grond valt. Het kindje begint te huilen. Bas kijkt ernaar en loopt in verstelde pas de toilet in'.</i>

2.4 Gesprek met ouders

Zodra de signalen van het opvallende gedrag in kaart zijn gebracht doormiddel van de observaties en zijn besproken met de betrokken pedagogische professionals, is het noodzakelijk om deze signalen ook met ouders te bespreken. Hierbij is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat ouders het lastig kunnen vinden om de zorgen over hun kind te bespreken. Een positieve benadering met een open houding is hierin helpend. Laat ouders duidelijk weten waar de Vlinderboom voor staat, namelijk: het vinden van de juiste (aangepaste) begeleiding voor het kind, in plaats van het bekritisieren en het afkeuren van het gedrag. Bespreek met ouders onderstaande punten:

- Geef aan welk gedrag het kind laat zien en wat de pedagogische professionals hierin is opgevallen. De resultaten van de uitgevoerde observatie kan je hiervoor samenvatten. Zorg dat dit feitelijke informatie is en koppel hieraan géén eigen interpretaties. Bij de Vlinderboom zijn wij geen artsen. Mogelijke diagnoses laten wij dan ook ten alle tijden achterwegen.
- De pedagogisch professional geeft aan welke zorgen zij en het team hebben. Denk aan uitgangspunt van de Vlinderboom: wij bekritisieren het gedrag niet, maar zoeken op een positieve wijze naar de juiste begeleidingsvorm.
- Ga na of ouders de signalen herkennen en de zorg delen.
- Ga na hoe ouders in dat geval met het opvallende gedrag omgaan.

Als ouders de zorg van de pedagogische professionals delen, is het belangrijk om vervolgspraken te maken. Zorg dat deze afspraken zwart op wit staan, zodat beide partijen hier in een later stadium op terug kunnen vallen. Hiervoor kan er gebruik gemaakt worden van de afsprakenformulier in de bijlage.

Als ouders het niet eens zijn met de zorgen van de pedagogisch professional en deze zorg niet willen erkennen, is het belangrijk om aan te geven dat wij bij de Vlinderboom handelen vanuit zowel het belang van het kind zelf, als het belang van alle andere kinderen op de groep. In verband met de emotionele veiligheid van alle kinderen, zijn wij bij de Vlinderboom daarom genoodzaakt om een oplossing te vinden voor het reduceren van het opvallende gedrag.

2.5 Begrijpen van het gedrag

Als de observatie zo objectief mogelijk is uitgevoerd, is het belangrijk om vervolgens een betekenis te geven aan de resultaten. Het leren begrijpen van het geobserveerde gedrag is hierin een belangrijk onderdeel. Om de oorzaak van het opvallende gedrag te achterhalen, kan er om advies gevraagd worden aan onze vaste pedagogisch coach Anne Josette van Adviesburo AJK. Onderstaande stappen kunnen hierbij ingezet te worden:

- Ga aan de hand van de resultaten uit de observatie na wat de mogelijke oorzaken zijn achter het gedrag. Waarom vertoont het kind het opvallende gedrag?
- Ga vervolgens na welke behoefte er achter het opvallende gedrag ligt.

Ook bij deze stap is het van belang dat er geen medische diagnoses worden gesteld. Wij zijn pedagogische professionals, geen dokters. Wij doen ons best om het gedrag te begrijpen, maar houden daarbij onze vermoedens en meningen achterwegen.

2.6 Plan van aanpak formuleren

Zodra de behoefte van het kind in kaart is gebracht, kunnen er duidelijke afspraken gemaakt worden over eventuele vervolgstappen. Belangrijk hierbij is dat alle betrokkenen op de hoogte zijn van de gemaakte afspraken, zodat iedereen zich eraan kan houden. In het geval dat niet iedereen op de hoogte is van de plan van aanpak, kan dit leiden tot een gevoel van onveiligheid bij het kind. Regelmaat, duidelijkheid en structuur is hierbij van belang. Collega's en ouders worden dan ook nauw betrokken bij het formuleren van een plan van aanpak. Onderstaande stappen dienen gezamenlijk doorlopen te worden:

- Ga na wat er nodig is om de onvervulde behoefte van het kind tegemoet te komen. Voor de kinderen van het kinderdagverblijf kan het helpend zijn om hierbij het KIND-INN systeem te gebruiken. Dit systeem geeft voorbeelden aan van activiteiten die aangeboden kunnen worden om bepaalde ontwikkelingsgebieden te stimuleren.
- Welke aanpassingen in de werkwijze van de pedagogisch professional zijn er nodig?
- Welke middelen zijn er nodig? Denk aan een koptelefoon, de inzet van ontspanningsoefeningen, aangepast speelgoed of een rustig plekje waar het kind zich, onder toezicht van de pedagogisch professional kan afzonderen.
- Welke bijdrage kunnen ouders leveren in de samenwerking met de pedagogische professionals?

Bij het maken van vervolgafspraken met ouders is het belangrijk om deze afspraken zwart op wit te zetten. Hiervoor kan er gebruik gemaakt worden van het afsprakenformulier in de bijlage. Op deze manier kunnen alle betrokken partijen terugvallen op de gemaakte afspraken en is iedereen op de hoogte van de gang van zaken.

2.7 Uitvoeren van de vastgestelde vervolgstappen

Na het formuleren van een plan van aanpak met alle betrokken partijen, is het belangrijk om de gemaakte afspraken na te komen. Loop hierbij de volgende stappen na:

- Zorg ten alle tijden voor een transparante overdracht naar ouders. Wees eerlijk en benader hen positief.
- Het kan voor ouders lastig zijn om met tegenslagen om te gaan. Zorg daarom dat je óók de positieve gebeurtenissen met hun kind benadrukt.
- Informeer ouders en collega's welke vervolgstappen aan bod zijn en zorg dat iedereen op de hoogte is van de gang van zaken. Waar in het proces bevindt het kind zich? Wat is de volgende stap?
- Bij het maken van belangrijke beslissingen is het noodzakelijk om te overleggen met ouders en collega's. Ook kan het advies van onze pedagogisch coach Anne Josette hierin worden meegenomen.

3. Informatieverstrekking aan derden

Als er sprake is van opvallend gedrag bij een kind, kan het zo zijn dat er een samenwerking wordt gestart, welke bestaat uit diverse organisaties. Onder anderen consultatiebureaus, de GGD, scholen, huisartspraktijken en kinderpsychologen kunnen hierbij een samenwerking aangaan om een holistische aanpak voor het betreffende kind te formuleren. Ook het kinderdagverblijf van het kind kan hierin een belangrijke rol spelen. Om als kinderopvang deel te nemen aan deze samenwerking, is het noodzakelijk om door de ouders een toestemmingsformulier in te laten vullen voor de informatieverstrekking aan derden. Indien dit toestemmingsformulier niet is ingevuld, mag het kinderdagverblijf dan ook géén informatie geven over het kind aan andere partijen. De toestemmingsverklaring hiervoor is te vinden in de bijlage.

Bijlage 1: Observatielijst

Observatieformulier kinderen <u>opvallend gedrag</u>	
Naam kind	
Datum van invullen	
Leeftijd in jaren en maanden	
Beschrijf het gedrag dat opvalt zo nauwkeurig en objectief mogelijk	
Beschrijf wat er gebeurt voordat het kind dit gedrag laat zien	
Is het gedrag een reactie op iets wat een ander doet / zegt?	
☐ Nee ☐ Ja: • Op wie is het een reactie? PP'er of kind? • Wat doet die ander?	
Laat het kind dit gedrag zien in specifieke situatie?	
☐ Nee, het kind laat dit gedrag in elke situatie zien ☐ Ja, namelijk; ☐ Bij binnenkomst / ophalen ☐ Tijdens samenspel / activiteiten / vrijspelen ☐ Aan tafel ☐ Bij het naar buiten gaan / binnenkomen ☐ Tijdens het buitenspelen ☐ Anders, namelijk;	
Kan er thuis iets aan de hand zijn wat invloed heeft op het gedrag van het kind?	
☐ Nee , het kind laat dit gedrag in elke situatie zien ☐ Ja , namelijk; ☐ Het gezin is aan het verhuis of is pas verhuis ☐ De ouders zijn aan het scheiden of pas gescheiden ☐ Er is een familielid overleden ☐ Er is een broertje of zusje geboren ☐ Één van de ouders is ziek ☐ Anders , namelijk;	
Overige opmerkingen	

Observatieformulier kinderen <u>opvallende ontwikkeling</u>	
Naam kind	
Datum van invullen	
Leeftijd in jaren en maanden	
Beschrijf de ontwikkeling die opvalt zo nauwkeurig en objectief mogelijk	
Op welke ontwikkelingsgebieden heeft de opvallende ontwikkeling betrekking?	
○ Lichamelijk ontwikkeling ○ Sociale ontwikkeling ○ Emotionele ontwikkeling ○ Cognitieve ontwikkeling ○ Taal ontwikkeling ○ Anders, namelijk;	
Zijn er reeds stimulerende activiteiten aangeboden?	
○ Nee ○ Ja: • Welke stimulerende activiteiten zijn er aangeboden? • Wat is het resultaat?	
Delen ouders de zorgen omtrent de ontwikkeling?	
○ Nee ○ Ja; ○ Zij hebben reeds advies gevraagd aan het kinderdagverblijf ○ Zij hebben reeds advies gevraagd aan het consultatie bureau ○ Zij hebben reeds advies gevraagd aan ouder kind team ○ Anders , namelijk;	
Overige opmerkingen	

Bijlage 2: KIND-IN observatie KDV

Voor het uitvoeren van 'algemene' observaties voor de kinderdagverblijf groepen, maken wij gebruik van het KIND-IN systeem. In dit systeem kan de ontwikkeling van kinderen binnen diverse leeftijdscategorieën nauwkeurig gevolgd worden. Dit wordt gedaan aan de hand van observatievragen welke ingevuld dienen te worden per kind. Deze observatievragen zijn afhankelijk per groep en leeftijd. Per leeftijdscategorie komen er namelijk andere ontwikkelingspunten aan bod. Dit systeem geeft aan waar het kind zich in de ontwikkeling ongeveer hoort te bevinden. Blijkt het dat het betreffende kind een achterstand laat zien in één of meer van de ontwikkelingsgebieden, dan geeft het systeem tips om de betreffende vaardigheid te oefenen (zie onderstaande afbeelding ter illustratie). Het is belangrijk om na de signalering van opvallend gedrag hiermee structureel aan de slag te gaan. Hierbij is het van belang dat dit altijd in overleg met ouders en/of verzorgers gebeurt.

Sociaal - emotioneel

Maakt oogcontact (3 - 5 maanden)

11 / 11 ▼

Reageert adequaat op prikkels uit de omgeving (3 - 5 maanden)

11 / 11 ▼

Kijkt naar en reageert, op andere kinderen en volwassenen (5 - 10 maanden)

11 / 11 ▲

Wat kan ik doen om deze vaardigheid te stimuleren?

Leeftijdscategorie: 5 - 10 maanden

De baby reageert zichtbaar op geluiden en aanrakingen van andere kinderen en volwassenen. Dit is te zien door verandering in de mimiek of het gebruik van klanken als reactie. Je kunt deze vaardigheid stimuleren door de baby te betrekken bij groepsmomenten. Zet de baby bijvoorbeeld op gelijke hoogte als de oudere kinderen die aan tafel zitten.

Bijlage 3: Afsprakenformulier plan van aanpak

AFSPRAKEN FORMULIER PLAN VAN AANPAK

1. Wat voor opvallend gedrag vertoont het kind?

2. Waarom wordt er een observatie ingezet?

3. Wat is het uiteindelijke doel voor de observatie?

4. Is er al een observatie uitgevoerd? Zo ja, wat zijn de resultaten daarvan?

5. Welke behoefte zit er achter het opvallende gedrag van het kind?

6. Wat heeft het kind nodig om prettig te kunnen functioneren binnen het kinderdagverblijf of de buitenschoolse opvang (hulpmiddelen en begeleiding)?

7. Welke vervolgstappen worden er ingezet om te zorgen voor passende begeleiding?

8. Waar dient de pedagogisch professional rekening mee te houden tijdens het bieden van begeleiding aan het betreffende kind?

9. Welke bijdrage kunnen de ouders/opvoeders rekening mee houden tijdens het begeleidingsproces van het kind?

10. Met ingang van welke datum wordt het plan van aanpak ingezet?

11. Wanneer wordt het proces en de resultaten gezamenlijk geëvalueerd?

Datum:

Handtekening PP'er:

Datum:

Handtekening ouder:

Bijlage 4: Formulier informatieverstrekking

Met dit formulier wordt er toestemming gegeven aan Kinderdagverblijf de Vlinderboom voor het uitwisselen van informatie met- en aan externe partijen. Dit gebeurt enkel ter behoeve van de ontwikkeling het kind en wordt ingezet in het kader van het versterken van de begeleiding.

Naam kind:	
Geboortedatum:	
Groep:	

De partners waarmee er informatieverstrekking plaatsvindt:

- ☐ De onderwijsinstelling van het kind
- ☐ De jeugdarts/verpleegkundige
- ☐ Orthopedagoog
- ☐ Logopediste
- ☐ Consultatiebureau
- ☐ Kinderpsycholoog
- ☐ Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)
- ☐ Anders, namelijk: _____

Doel van de informatieverstrekking:

De toestemming zoals vastgelegd in dit formulier is geldig voor de duur van het ondersteuningstraject van het kind. Indien er een nieuw vraagstuk wordt besproken, een andere externe partner wordt betrokken of er noodzaak ontstaat tot het uitwisselen van andere gegevens dan in dit toestemmingsformulier is vermeld, dan wordt hiervoor apart toestemming aan u gevraagd.

Datum: _____

Plaats: _____

Naam gezag dragende ouder/voogd:

Handtekening: